

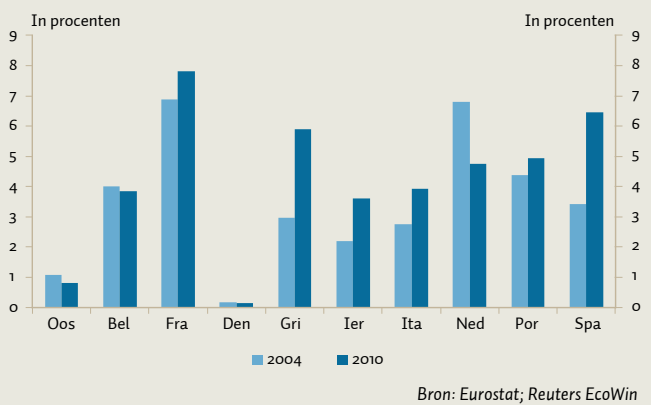
De onbetaalde rekeningen van Europese overheden

INTERNATIONAAL

Het begrotingstekort van de Spaanse overheid over 2011 werd onlangs bijgesteld van 8,5 procent van het bruto binnenlands product (bbp) naar 8,9 procent. De bijstelling was het gevolg van hoger dan eerder gerapporteerde onbetaalde rekeningen van een aantal regionale overheden. De centrale overheid garandeerde recentelijk een lening van dertig miljard voor de regio's zodat ze hun achterstallige betalingen omlaag kunnen brengen. Onbetaalde rekeningen staan in de financiële balans van de nationale rekeningen onder de noemer 'handelskredieten en transitorische posten' of 'overige betalingsverplichtingen'. In Spanje is deze post van 2004 tot 2010 fors toegenomen, van 3,4 procent van het bbp naar 6,5 procent (figuur). Omdat deze overige betalingsverplichtingen niet meetellen bij de meest gebruikte maatstaf voor de bruto-overheidsschuld volgens de definitie in het Verdrag van Maastricht, hebben economen er in het verleden op gewezen dat de Spaanse overheidsfinanciën er minder goed voor staan dan op basis van de staatsschuld lijkt. Gevolg van de recente Spaanse garantieregeling is dat de balanspost 'overige betalingsverplichtingen' zal dalen en de post 'leningen' zal stijgen. Daardoor zal de balanspost 'overige betalingsverplichtingen' dalen, maar de post 'leningen' zal stijgen. Die laatste post maakt wel onderdeel uit van de bruto-overheidsschuld, waardoor de gerapporteerde schuld zal stijgen. Voor de totale betalingsverplichtingen van de overheid maakt dit niet uit, maar omdat de bruto-overheidsschuld de meest bekeken statistiek is, zullen de overheidsfinanciën van Spanje er optisch ineens minder goed voorstaan. Spanje is zeker niet het enige land waar de overheid een aanzienlijk bedrag aan onbetaalde rekeningen

heeft. Frankrijk spande in 2010 de kroon. Van de Zuid-Europese landen heeft Portugal de stijging van de onbetaalde rekeningen in de afgelopen jaren het best in de hand weten te houden. In Nederland waren de onbetaalde rekeningen in 2004 met 6,8 procent van het bbp bijna even hoog als in Frankrijk. Maar van 2007 op 2008 daalde het uitstaande bedrag fors, van 6,2 procent van het bbp naar 4,6 procent. ■ **TIM LEGIERSE** (RABOBANK)

Ontwikkeling onbetaalde rekeningen in procenten van het bbp

Btw bereikt hoogste niveau ooit

MONETAIR

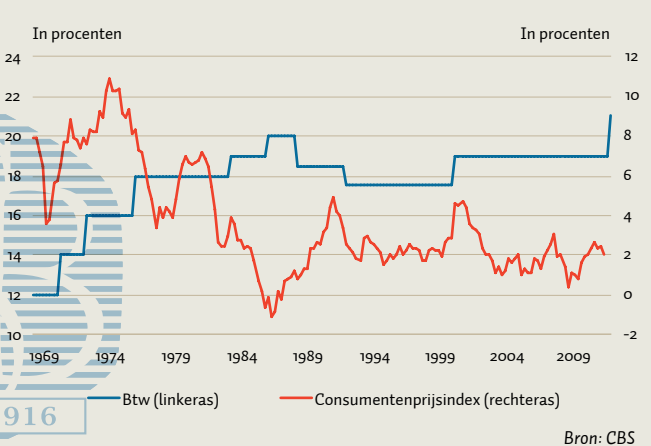
Een van de maatregelen die in het Lenteakkoord worden genomen om het begrotingstekort van de overheid in 2013 onder de drie procent te brengen, is het verhogen van het btw-tarief van 19 naar 21 procent. Het btw-tarief zal daarmee zijn hoogste punt sinds de invoering bereiken.

De figuur toont het verloop van het normale btw-tarief. Naast dit normale tarief is er ook een verlaagd tarief dat bijvoorbeeld van toepassing is op de meeste voedingsmiddelen. Sommige goederen en diensten zijn helemaal vrijgesteld van de btw, bijvoorbeeld het geven van onderwijs. In navolging van Duitsland, heeft Nederland in 1969 de btw ingevoerd. In de eerste zeven jaar werd het tarief in drie stappen verhoogd van 12 tot 18 procent. Sindsdien schommelt het tarief rond dit niveau. Het hoogste niveau tot nu toe was 20 procent in de periode 1986–1989.

Een verandering in het btw-tarief heeft tijdelijk invloed op de inflatie. Winkeliers zullen een deel van de btw-verhoging doorrekenen aan hun klanten door de prijzen te verhogen. DNB schat dat de inflatie als gevolg van de btw-verhoging in 2012 eenmalig ongeveer 0,6 procentpunt hoger zal uitvallen. Dit geschatte effect is ongeveer vergelijkbaar met het effect van de vorige btw-verhoging. In 2001 leidde de verhoging van 17,5 naar 19 procent tot een inflatiestijging van ongeveer 0,5 procentpunt in dat jaar. De prijsverhoging als gevolg van de hogere btw zou voor consumenten een reden kunnen zijn om aankopen naar voren te halen. Dit is echter alleen voor zeer grote uitgaven de moeite waard. Op een uitgave van 1000 euro levert het nog geen 17 euro op. Het anticipeereffect is daarom in de praktijk meestal beperkt.

Met de btw-verhoging in oktober stijgt het Nederlandse btw-tarief van onder tot boven het gemiddelde tarief in het eurogebied. Dit ligt op 20 procent, maar de verschillen tussen landen zijn groot. Luxemburg en Cyprus hebben met respectievelijk 15 en 17 procent relatief lage btw-tarieven. In Denemarken en Zweden ligt het tarief relatief hoog op 25 procent. ■ **STEVEN JONK** (DNB)

Btw en inflatie

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Breedte en diepgang in het hoger pedagogisch onderwijs

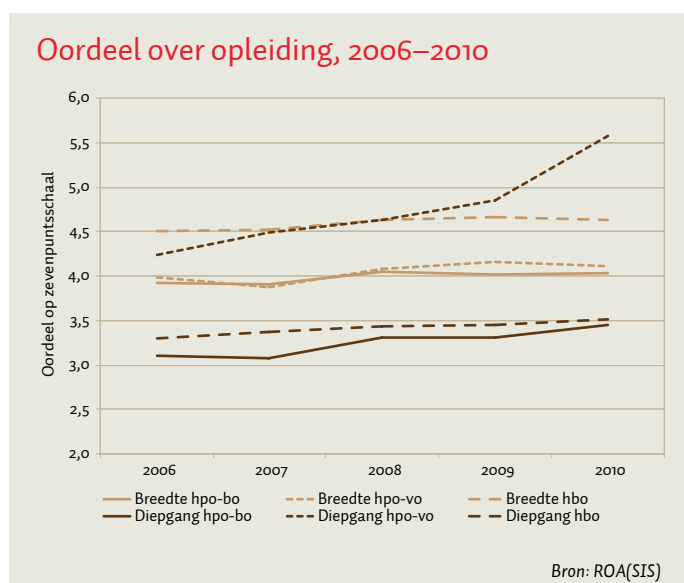
ARBEIDSMARKT

De onderwijsinspectie heeft in 2011 haar zorgen geuit over de kritiek van hbo-afgestudeerden op de voorbereiding op de arbeidsmarkt. Een kwart van de afgestudeerden in het hbo is ontevreden over breedte en diepgang van de opleiding. Binnen het hoger pedagogisch onderwijs (hpo) is op de pabo al jaren de klacht dat de

opleiding wel breed is maar niet diep. Studenten ervaren de studielast vooral in de vele taken en minder in de moeilijkheidsgraad. De figuur toont het oordeel over de lerarenopleiding basisonderwijs (hpo-bo) en voortgezet onderwijs (hpo-vo) met betrekking tot breedte en diepgang op basis van een zevenpuntsschaal die loopt van respectievelijk 1 'veel te smal' tot en met 7 'veel te breed'; en van 1 'veel te weinig diepgang' tot en met 7 'veel te veel diepgang'.

Het gemiddelde oordeel met betrekking tot breedte over de jaren 2006–2010 voor het hpo-bo is 3,99, wat op de zevenpuntsschaal bijna gelijk is aan categorie 4, die als 'neutraal' gezien kan worden. De conclusie is dat de breedte van de opleiding 'goed' is, namelijk niet te breed en niet te smal. Het gemiddelde van het hpo-vo ligt iets hoger (4,04) terwijl het gemiddelde van de andere hbo-opleidingen nog hoger ligt (4,59). Ondanks het 'neutrale' gemiddelde voor de hpo-opleiding leraar basisonderwijs is er duidelijk een stijgende trend waarneembaar over de tijd. Ook voor de vo-opleidingen en de overige hbo-opleidingen geldt een stijgende trend.

Het gemiddelde oordeel met betrekking tot diepgang voor alle hbo-opleidingen ligt op 3,41, ofwel tussen 3 'weinig' en 4 'neutraal'. Voor het hpo-bo ligt het gemiddelde iets lager op 3,25, wat meer richting 'weinig' is. Ondanks het lage oordeel met betrekking tot diepgang voor hpo-bo en het hbo als geheel, zijn de trends stijgend. Voor het hpo-vo ligt de gemiddelde diepgang op 4,75, wat richting 5 'veel' gaat, en er is ook een stijgende trend waarneembaar. ■ **DANIËLLE BERTRAND-CLOOTD** (ROA)

Arbeidsmarkt nog steeds inflexibel

ECONOMIE EN SAMENLEVING

Een economische crisis is als een 'natuurlijk experiment' dat laat zien hoe de arbeidsmarkt reageert op een grote schok. In 2009, het eerste jaar van de kredietcrisis, daalt het bbp in westerse

landen met 3 tot 5 procent. In Nederland is de daling 3,5 procent. Het percentage werkenden nam in datzelfde jaar af met slechts 0,7 procent.

In de tabel, waarin de arbeidsmarktreacties op de schok van 2009 zijn verzameld voor een aantal Europese en Angelsaksische landen, vertoont Nederland, op Duitsland na, de kleinste directe werkgelegenheidsreactie op de bbp-schok. Koploper is Spanje: een daling van het bbp met 3,7 procent in 2009 gaat gepaard met een werkgelegenheidsdaling van 7,5 procent. Ook in de Angelsaksische landen is de werkgelegenheidsreactie omvangrijk. De aanpassing op de groeischok loopt niet alleen via de werkgelegenheid, maar ook via de aanpassing van het aantal gewerkte uren per werkende. In de Angelsaksische landen wordt ook dit aanpassingsmechanisme relatief sterk ingezet. België en Italië maken eveneens van beide routes gebruik. Opvallend is het verschil in de mix tussen Duitsland en Frankrijk. Duitsland laat de aanpassing vooral lopen via de uren en Frankrijk via de werkgelegenheid. De toename van de gewerkte uren in Spanje is apart. De uren aanpassing in Nederland is gemiddeld. Wanneer de arbeidsinzet niet sterk reageert op een productiedaling, dan is de consequentie dat de arbeidsproductiviteit afneemt. Nederland en Duitsland hebben de hoogste daling van de arbeidsproductiviteit.

In Nederland is de arbeidsmarkt steeds meer geflexibiliseerd: er zijn minder vaste banen, het aantal zzp'ers neemt toe en steeds minder mensen vallen onder een cao. Als we echter afgaan op de gepresenteerde aanpassingen, reageert de arbeidsmarkt minder sterk op een economische crisis dan in de meeste andere landen. ■ **CARL KOOPMANS EN JULES THEEUWES**

Arbeidsmarktreacties op de bbp-daling in 2009 (procentuele veranderingen)

	Bbp	Werkgelegenheidspercentage	Gewerkte uren per werkende	Arbeidsproductiviteit
België	-2,8	-1,0	-1,1	-1,1
Canada	-2,8	-2,3	-1,6	0,5
Frankrijk	-2,7	-1,9	-0,4	-1,5
Duitsland	-5,1	-0,2	-2,5	-2,4
Italië	-5,2	-1,1	-1,7	-1,9
Nederland	-3,5	-0,7	-1,3	-2,3
Spanje	-3,7	-7,5	0,4	2,7
Verenigd Koninkrijk	-4,9	-2,6	-1,3	-1,4
Verenigde Staten	-3,5	-3,7	-1,3	1,6

Bron: OESO; CBS

(SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.